

5. punkt radiowy, kosztem 10000 zł zaopatrzone w nowy odbiornik i dynamo do ładowania akumulatorów,
6. spalonych, w miarę możliwości, po zaopatrzeniu w gotówkę, wysłano na zachód.
7. w dużym stopniu zmniejszyć alkoholizm.
8. od końca grudnia [19]45 r. unormowałem stosunki z NSZ, które na terenie kilku komp[anii] obwodu były zaognione. D[owód]cy komp[anii] i niektórzy członkowie AK mieli wyroki śmierci. Znane były wypadki rabunku dokonywanego na naszych ludziach przez NSZ. Ukoronowaniem akcji NSZ, skierowanej przeciw nam, był napad na wieś Chojewo, gdzie spalono dom jednego z naszych ludzi, zabrano 26 akowcom ubrania wojskowe i buty, szukano d[owód]cy komp[anii] aby go zabić. Napad na wieś Chojewo był odpowiedzią na akcję przeprowadzoną przez oddział ob. „Jerzego” we wrześniu [19]45 r. na folw[ark] Wojszki (ośrodek NSZ), w czasie którego zginęło 2 żołnierzy AK i jeden z synów właściciela folw[arku].
9. usprawnić łączność, którą obsługują najlepsi żołnierze.
10. usprawnić wywiad na terenie Obwodu. Stworzono dwie placówki wywiadowcze „z2-aniczne”, jedną w „Bawelnie”⁶⁰ (obejmuje ludzi pracujących w urzędach państwowych), drugą w Olsztynie – kontakt z AK.
11. dywersja tępi: bandy rabunkowe i przechodzących szpicli. czuwa, by nasi ludzie nie popełniali samowoli.
12. Obw[ód] udziela opieki i poparcia kilkunastu naszym ludziom kształcącym się w średnich zakładach naukowych.
13. Dla ludzi zupełnie spalonych, a uważających, że mogą melinować się tylko z bronią, stworzono grupkę, która przez swą obecność w terenie i postawę, jest zaprzeczeniem wrogiej AK propagandzie. Grupa składa się z około 20 ludzi. Żołnierz ma zapewnioną opiekę sanitarną i ekwiwalent w wysokości 1000 zł miesięcznie.
14. Po odprawie odbytej z miejscowymi działaczami uruchomiłem ...
15. Dzięki naszej akcji PKWN do dnia dzisiejszego z trudem wydusił około 10% świadczeń rzeczowych.
16. Obw[ód] udziela pomocy rannym i przybywającym zza linii Curzona. Np. na koszt leczenia ob. „Kreta” wydano już ponad 20000 zł, [koszta] leczenie rannego z[astęp]cy ref[erenta] łącz[ności] „Mściwoja” już wynoszą około 23000 zł.
17. Stan finansowy Obwodu w chwili gdy go objąłem był fatalny. Droga: dobrowolnych ofiar, sprzedaży cegiełek, dyw[ersji], kar za opilstwo itd, kasa Obw[odu] została z2-

⁶⁰ Kryptonim, którym określano miasto Białystok.

atrzona w gotówkę, ten tak konieczny czynnik do prowadzenia walki. Dla ilustracji podaję kilka danych cyfrowych:

- a. do kasy Inspektoratu „F” tytułem 20% od sum uzyskanych drogą dywersji wpłacono 29000 zł
- b. na polecenie ob. „Jerzego” w lutym br. wpłacono 43000 zł.
- c. zapomóg wypłacono około 209000zł.
- d. na BiP Obw[odu] wypłacono około 72000 zł
- e. na lekarstwa i na rannych wyd[ano] około 65000 itd

W dniu 21 marca [19]46 r. przekazałem memu następcy ob. „Ziółce”:

- a. 180 dol[arów] zł[otych] (w tym 100 d[olarów] z[łoty] otrzymane z „Ogrodu” w m[iesią]cu marcu br.).
- b. 390 dol[arów] pap[ierowych] – gotówka Obwodu w walucie „:twardej”.
- c. 27870 zł sow[ieckich].

W sprawozdaniu niniejszym tylko ogólnie ujęto prace wykonane przez Kom[endę] Obw[odu] w okresie od m[iesią]ca października 1945 r., do m[iesią]ca marca 1946 r.

„Jur”

AIPN 0255/44, k. 41-42, odpis, mps

16

„Fikus”

24 III [19]45 r.

ob. „Jur”

W związku z odejściem Pana poleciłem wypłacić obw[odowi] „Maciejka” kwotę do wysokości 2-miesięcznego ekwiw[alentu] Kom[endanta] Obwodu.

„Jerzy”

AIPN 0255/44, k. 78, mps

17

m.p. 24 III [19]46 r.

ob. „Jerzy”

Za zapomogę dziękuję.

Dotację pobrałem, bo jestem w sytuacji bez wyjścia.

Proszę mi wierzyć, że krzywda jest krzywda.

Czołem

„Jur”

AIPN 0255/44, k. 96, mps

18

M.p. dn. 20 IV [19[46] r.

Wniosek awansowy do stopnia p[od]por[ucznika]
czasu wojny

l p	Pseudonim	rok ur.	data wstap. do org.	stopień	funkcja	ostatni awans	opinia
1	„Przelotny” ⁶¹	1923	1940	plut. pchor.	d-ca z2- iału	1945	inteligentny, b. z2- żny, sumienny, b. dobry, samodziel- ny d-ca

Komendant

„Jur”

AIPN, 0255/44, k. 10, odpis, mps.

19

Ostrów Mazowiecka

dn. 30 maja 1946 r.

Raport sytuacyjny
za miesiąc maj 1946 r.

⁶¹ Stanisław Łanecki „Przelotny”, dowódca grupy osłonowej por. „Jura”.

[...] Dnia 8 bm. w rejonie m. Lubiel gm. Obryte pow. Pułtusk została zaatakowana grupa part[yzancka] przez oddział UB z Pułtuska w sile 2[?] ludzi. Po 1 godz[innej] walce 18 UB-owców zostało zabitych, reszta zaś poszła w rozsypkę. Uciekających goniono na z2-rzeni 2 km. Oddział part[yzancki] strat nie poniósł⁶².

Zdobycz: 1 rkm (MG), 5 PPSza, 4 kb, 3 pistolety. Reszty broni rzuconej przez UB-owców w zyta w czasie ucieczki nie odnaleziono.

Dnia 20 bm. na szosie Ostrów – Zambrów zostały zatrzymane 2 samochody woj-skowe:

1. P[ierw]szy samochód – jeden oficer inf[ormacji] 45 pp Włodzimierz Mickiewicz i 18 szeregowych poddali się bez wystrzału. Zdobycz: 1 pistol[et], 9 PPSza, 2 rkm (Diek-tiar), 7 kb rosyjskich, akta tajne i papiery Informacji⁶³ zabrane Mickiewiczowi. z2-ane automaty po sprawdzeniu okazały się uszkodzone (celowo podpłłowano pazury wyciągu), w ten sposób, iż po pierwszym wystrzale zacinały się. Żołnierze mówili, że broń jest zła, „nie warto używać”. Żołnierze wydali również oficera informacji, który zdążył zerwać odznaki. Wł. Mickiewicz został zlikwidowany ku niekłamanej radości jego wojska.
2. Drugi samochód z 7 oficerami i 2 żołnierzami (2 p[od]pułk[owników], 1 major, 1 kapitan, 3 p[od]por[uczników]). Zatrzymani należeli do 6 Oddziału Ochrony Pogranicza – na wezwanie podnieśli wszyscy ręce do góry. Zdobycz: 4 PPSza, 3 pistolety, umundurowanie oficerów, protokół zdawczo-odbiorczy 6 Oddziału WOP z dnia 11 bm. oraz inne dokumenty, które załączam. Żołnierzom broń i umundurowanie zostawiono, demokratyczni oficerowie pojechali w bieliźnie do Warszawy. od cywilnej ludności jadącej tymże samochodem otrzymaliśmy informację, iż oficerowie wieźli ich darmo i mówili, iż partyzanci nie będą strzelali do samochodu, w którym są cywile.

Dnia 21 bm. na szlaku Przetycz – Dalekie około godz. 9 został zatrzymany przez grupę part[yzancką] pociąg osobowy. zabrano 95 tys[ięcy] zł sow[ieckich ?] od poborcy ze stacyj-nych kas kolejowych⁶⁴.

⁶² Opisana akcja została przeprowadzona przez oddziały Albina Gąsiewskiego „Mikołaja” i Bronisława Szyszko „Łysego” na rozkaz komendanta obwodu, kpt. „Stanisławskiego”, który polecił im ująć żywcem starostę pułtuskiego. W partyzancką zasadzkę wpadła jednak grupa agitacyjna złożona z pracowników resortu i aktywistów partyjnych – w wyniku stoczony walki została całkowicie rozbita.

⁶³ Materiały te niezwłocznie wykorzystano w ulotce przeznaczony do kolportażu wśród żołnierzy WP (ludo-wego). Zawierała ona listę liczącą kilkadziesiąt nazwisk oficerów i żołnierzy – z podaniem ich kryptonimów.

⁶⁴ Akcję przeprowadził oddział „Mikołaja”.

Dnia 24 b.m. około godz. 10 w lesie na północny wschód od m. Ostrów Mazowiecka przy szosie Ostrów – Zambrów grupa partyzancka w 45 ludzi została zaatakowana przez oddział obławowy w sile 220 ludzi składający się z UB-owców z Warszawy i Ostrowi, powiatowe MO z Ostrowi, KBW z Zambrowa, uzbrojonych PPR-owców i członków organizacji ZWM z Ostrowi⁶⁵. W wyniku 2 i pół godzinnej walki zostało zabitych 6 zjadających, 10 ciężko i 12 lekko rannych. Straty własne oddziału partyzanckiego: 1 zabity i 1 wzięty do niewoli, 1 zaginiony, 1 rkm, 2 automaty, 3 pistolety. Grupa partyzancka musiała się wycofać, gdyż w czasie walki nadjechały samochodami oddziały KBW i WB z Warszawy, Łomży i Zambrowa. Dokładna ilość samochodów przybyłych z odsieczą i aut pancernych jest nieznana.

W/g otrzymanych informacji władze bezpieczeństwa po stwierdzeniu, iż 5 (?) km od Ostrowi w lasach jest grupa partyzancka, której stan określano na 2 tysiące ludzi, doszły do wniosku, że jest to początek powstania, straciły głowę, czego najlepszym dowodem jest fakt wysłania odsieczy przybyłej z Warszawy na szosę wiodącą do m. Różan, a nie do m. Zdrów. Wojska te zostały cofnięte w jakiś czas potem przez specjalnego gońca i skierowane na właściwą szosę. każda karetka pogotowia przywożąca do Ostrowi rannych z lasu, była zganiana przez lamentujący tłum żon i matek PPR-owców i ZWM-owców walczących z „bandytami”.

[...]

Komendant] Obwodu

„Stanisławski”⁶⁶

AIPN, 0255/44, k. 192-194, oryginał, mps.

20

30 IV [19]46 r.

ob. „Jur”

Kontakt ma Pan do inspektora inspektoratu „Buk”⁶⁷: dnia 3 V u d[owód]cy 10 komp[anii] obwodu „Cyklamen”⁶⁸ – „Parkana”⁶⁹.

⁶⁵ Walkę tę stoczyły oddziały „Mikołaja” i „Ponurego” (Dariusz Kieliszek), skoncentrowane pod Ostrowią Mazowiecką w celu przeprowadzenia wypadu na to miasto.

⁶⁶ Kpt. Stanisławski vel Benklewski „Stanisławski”, „Bomba”, „Stary”, „Żuk”.

⁶⁷ „Buk” – kryptonim rejonu (inspektoratu) w Białostockim Okręgu WiN, obejmującym obwody Zambrów, Ostrów Mazowiecka i Ostrołęka.

⁶⁸ „Cyklamen” – jeden z kryptonimów Obwodu WiN Zambrów.

⁶⁹ Jan Słaby „Parkan”.

Dostawią Pana kontaktami z „Cyklamena”.

Pomyślności „Alina” [?]

AIPN BU, 0255/280 t. 3, k. 17, rkps

21

„Białoruś”⁷⁰

20 VII [19]46 r.

„Omsk”⁷¹

- 1) Na podstawie upoważnienia komendanta Okręgu mianuję ob. „Stanisławskiego” z2-
ępcą prezesa rejonowego „Białoruś”.
- 2) Na podstawie upoważnienia komendanta Okręgu mianuję ob. „Jura” prezesem obwo-
du „Omsk”. Zadanie: objęcie funkcji do 25 VII [19]46 r.

Prezes rejonowy „San”⁷²

AIPN BU, 0255/280 t. 3, k. 38, rkps

22

„Paulina”

M.p. dnia 22 XII 1946 r.

Ob. „Jur”

1. Zawiadomienia o mającej się odbyć odprawie w dniu 10 bm. nie otrzymałem.
2. Raporty sytuacyjne miesięczne stosownie do rozkazu ob. „Adama” z dnia 25 XI 1946 r. mam bezpośrednio przesłać do „Bernarda”, wykorzystując do tego czasu trasę „Otylii”. Jeżeli jednak meldunki te są Panu potrzebne – będę nadsyłał odpisy.
3. W swoim czasie przesłałem wzór ulotki przeznaczonej dla wojska do ob. „Sławka”, z prośbą o odbicie na powielaczu. Uprzejmie proszę o polecenie przyspieszenia z2-
ania nam tych ulotek. Sprawa ważna – ze względu na rozlokowanie wojska po obwo-
dzie – w związku ze zbliżającymi się wyborami. Komórkę redakcyjną zorganizujemy zaraz po Nowym Roku i do czasu wydawania własnej gazety – skorzystamy z gościnności „Niepodległości”.

⁷⁰ „Białoruś” – prawdopodobnie kryptonim Inspektoratu WiN Olsztyn.

⁷¹ „Omsk” – kryptonim Obwodu WiN Ostrów Mazowiecka.

⁷² Mjr Edward Filochowski „San”, inspektor Inspektoratu „B”, „Bernard” w Białostockim Okręgu WiN, obejmującego obwody Zambrów, Ostrów Mazowiecka i Ostrołęka.

4. Meldunek ob. „Kryma”⁷³ o przebiegu akcji na Pułtusk załączam⁷⁴.
5. Na razie proszę o sto egzemplarzy „Niepodległości”.
6. Z powodu odmrożenia nóg w najbliższych kilku tygodniach wyjechać z domu nie mogę. Ponieważ środki materialne są nam nieodzownie potrzebne na organizację pracy – uprzejmie proszę o udzielenie naszemu obwodowi pożyczki w miarę możliwości do 200000 zł. Kwota ta zostanie zwrócona. W związku ze zbliżającymi się świętami Bożego Narodzenia i Nowego Roku zasylam serdeczne życzenia.

„Olbrych”⁷⁵

AIPN BU, , 0255/55, k. 68.

23

Meldunek

z przebiegu akcji na Pułtusk w dniu 25 XI 1946 r.⁷⁶

Zadanie.

Odbicie więźniów politycznych z więzienia pułtuskiego. Oddział w sile 39 ludzi pod dowództwem ob. „Przelotnego” w dniu 25 XI [19]46 r. o godzinie 19-tej 40 [uderzył] na więzienie w Pułtusku uwalniając 56 więźniów politycznych, w tym członków WiN 5, AK 36, NSZ, 15 osób [...]. Akcja została zakończona o godzinie 22-ej.

Straty własne: 2-ch zabitych, w tym dowódca ob. „Przelotny” i jeden ranny.

Straty wroga: 7-em osób zabitych, w tym:

z więziennictwa 1/ Dziublowski Edward

⁷³ Zygmunt Dąbkowski „Orka”, „Krym”, żołnierz AK, a następnie ROAK, skierowany jako „wtyczka” do PUBP w Pułtusku, skąd zdezerterował zabierając kartotekę konfidentów z terenu tego powiatu. Uczestnik wielu akcji oddziałów Obwodu ROAK Pułtusk. Po rozbiciu Komendy Inspektoratu „Mazowieckiego” i Obwodu Pułtusk ROAK doprowadził w październiku – listopadzie 1946 r. do podporządkowania pułtuskiego ROAK Okręgowi WiN Białystok. Przygotował akcję na więzienie w Pułtusku 25 XI 1946 r. i uczestniczył w niej. Pełnił funkcję p.o. prezesa Obwodu Pułtusk WiN „Paulina”. Uratował obwód przed rozszerzeniem się styczniowej (1947) „wsypy”, nie dopuszczając do bezpośredniego kontaktu prezesa obwodu – wówczas już agenta UBP, z organizacją terenową. Ujawnił się wraz z przeszło 80 podkomendnymi podczas amnestii 1947 r. Zagrożony aresztowaniem, dołączył do oddziału partyzanckiego braci Kmiołków w szeregach którego poległ podczas jednej z potyczek z UB.

⁷⁴ Wieczorem 25 XI 1946 r, oddział „Przelotnego” i patrol „Visa” z Obwodu WiN Ostrów Mazowiecka, wsparte grupą dyspozycyjną Obwodu Pułtusk rozbiły więzienie w Pułtusku, uwalniając około 70 więźniów.

⁷⁵ Aleksander Bohomolec „Olbrycht”, oficer Komendy Obwodu Białystok, w listopadzie 1946 r. wyznaczony przez prezesa inspektoratu „Bernard” Okręgu WiN Białystok na funkcję p.o. prezesa, a następnie prezesa Obwodu WiN Pułtusk (krypt. „Narwik”, „Narew” i „Paulina”). Aresztowany przez UB w styczniu 1947 r. załamał się w śledztwie i został pozyskany jako agent o krypt. „Cichy”. Po sfingowanej ucieczce usiłował na polecenie „resortu” przejąć funkcję szefa prezesa inspektoratu „Bernard”, a gdy się to nie powiodło – prezesa Obwodu „Paulina”. Tylko uzasadnionej nieufności p.o. prezesa Obwodu „Paulina”, Zygmunta Dąbkowskiego „Kryma”, „Orki”, który nie dopuścił „Olbrycha” do ponownego objęcia obowiązków, pułtuska konspiracja zawdzięcza uniknięcie rozszerzenia się styczniowej „wsypy”.

⁷⁶ Znacznie obszerniejszy meldunek „Kryma” z akcji na Pułtusk opublikowany został przez K. Krajewskiego i T. Łabuszewskiego w numerze 19 – 20 „Zeszytów Historycznych WiN-u z 2003 r.

z PPR-u 2/ Kostun Józef
 3/ Brzeziński
 1/ Kosieński
 2/ Szczerbaty
 3/ Sobieski
z MO 1/ Twardowski

rannych 4 osoby:

1 osoba z więziennictwa
1 osoba z UB
2 osoby z ORMÓ

„Orka”